

TAALACHTERSTAND NEDERLANDS BIJ WERKZOEKENDEN

De informatie over het taalkennisniveau van werkzoekenden is essentieel bij de matching naar vacatures met taaleisen en is een sturend element bij het uittekenen van een passend opleidingstraject voor werkzoekenden¹. Het betreft hier zowel de kennis van het Nederlands als voertaal als van andere talen zoals Frans, Engels, Spaans, enz. Een recent onderzoek toont aan dat *allochtone* werkzoekenden na een IBO een kleinere kans op tewerkstelling hebben dan autochtonen². Maar ook *autochtone* werkzoekenden hebben te kampen met taalachterstand Nederlands. Op basis van de informatie in het dossier van de werkzoekenden over origine en moedertaal blijkt dat bijna 16% van de NWWZ taalachterstand heeft. Bij de *allochtonen* loopt dit op tot 44,5%, bij de *autochtonen* is dit slechts 6,2%. In deze Ontcijfert bekijken we het profiel van deze groep werkzoekenden en gaan we na in welke regio's de taalachterstand het grootst is.

VDAB onderscheidt vier taalkennisniveaus: geen kennis, beperkte kennis, goede kennis en zeer goede kennis. Werkzoekenden met taalachterstand Nederlands hebben geen of een beperkte kennis van het Nederlands³. In de context van taalachterstand Nederlands leveren de variabelen moedertaal en origine relevante achtergrondinformatie. De moedertaal is de taal die door de werkzoekende opgegeven wordt als moedertaal; indien de werkzoekende maar één taal vermeldt is deze taal de moedertaal. De origine baseert zich op de huidige en de vorige nationaliteit van de werkzoekende. Allochtone NWWZ hebben een huidige of vorige nationaliteit buiten de EU27 of de EVA-landen. De autochtone NWWZ zijn afkomstig uit België en de andere 26 EU-lidstaten.

1. In het najaar van 2009 werd het 'sluitend taalbeleid' voor alle anderstalige werkzoekenden als onderdeel van een traject naar werk ingevoerd in de VDAB dienstverlening.
2. H'madoun, M., Verschillen in jobretentie tussen autochtone en allochtone werknemers na een IBO. KUL/VIVES Briefings, Augustus 2011. De onvoldoende taalvaardigheid Nederlands is een deel van de verklaring.
3. De laaggeletterdheid, een ander taalgerelateerd probleem bij sommige werkzoekenden, komt hier niet aan bod.

Sterke internationale migratie

Eind juni 2011 telde Vlaanderen 182.510 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ). Daarvan hebben er 28.762 (15,8%) een taalachterstand Nederlands (tabel 1). De minderheid (27%) heeft geen enkele kennis van het Nederlands, de meerderheid (73%) heeft een beperkte kennis. Door de sterk toegenomen internationale immigratie is het aandeel allochtonen in het aantal NWWZ met taalachterstand de laatste jaren sterk toegenomen en bedraagt momenteel iets meer dan 70%. De grote meerderheid ervan heeft een vreemde moedertaal. Bij de minderheid autochtonen (30%) heeft ongeveer de helft het Frans als moedertaal en de andere helft een vreemde moedertaal. De combinatie van origine en moedertaal levert 4 grote subgroepen op.

Tabel 1. Aantal NWWZ met taalachterstand volgens origine en moedertaal (Vlaams gewest; juni 2011)

Origine	Moedertaal	NWWZ	Taalachterstand		
			Aantal	Aandeel	Aandeel in totaal
Allochtoon	Frans	4.830	3.386	70,1%	11,8%
	Nederlands	9.348	151	1,6%	0,5%
	Andere	31.315	16.701	53,3%	58,1%
Totaal Allochtoon		45.493	20.238	44,5%	70,4%
Autochtoon	Frans	7.574	4.227	55,8%	14,7%
	waarvan Belgen	5.748	2.978	51,8%	10,4%
	Nederlands	121.111	130	0,1%	0,5%
	Andere	8.332	4.167	50,0%	14,5%
Totaal Autochtoon		137.017	8.524	6,2%	29,6%
Totaal		182.510	28.762	15,8%	100,0%

Veruit de grootste subgroep, met (afgerond) 58% in het totaal, zijn de **allochtonen met een vreemde moedertaal**. Het aandeel werkzoekenden met taalachterstand bedraagt er 53%. De belangrijkste herkomstlanden zijn Marokko en Turkije.

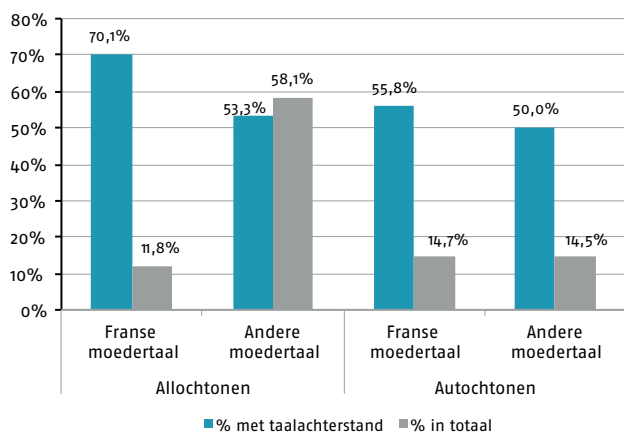
De **autochtonen met Frans als moedertaal** komen op de tweede plaats met bijna 15% in het totaal. De taalachterstand is er wel iets hoger (bijna 56%). De meerderheid in deze groep zijn Belgen.

Op de derde plaats komt de bijna even grote groep (aandeel van 14,5%) van **autochtonen met een vreemde moedertaal**. De taalachterstand bedraagt er juist 50% en de belangrijkste herkomstlanden zijn Polen en Bulgarije, hetgeen de diversiteit van de immigratie (vanuit de uitgebreide EU) aanduidt.

Ten slotte is er de kleinste groep (bijna 12%) van de **allochtonen met Frans als moedertaal** waar de taalachterstand

wel het hoogst ligt (70%). De belangrijkste herkomstlanden zijn Marokko en Congo.

Figuur 1. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal volgens origine en moedertaal (Vlaams gewest; juni 2011) ⁴

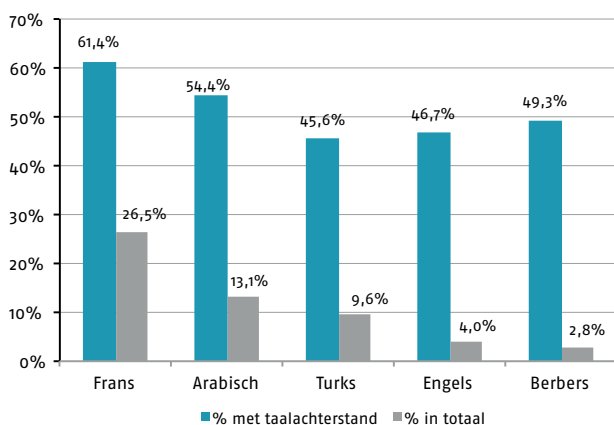

Uit het profiel blijkt ook een oververtegenwoordiging van **mannen**, 25-49 jarigen en laaggeschoolden. De mannen hebben een aandeel van 51% in de NWWZ, maar van 55% bij de werkzoekenden met taalachterstand Nederlands. Bij de **25-49 jarigen** bedragen deze percentages respectievelijk 53% en 67%, bij de **laaggeschoolden** is dit 51% en 58%.

Grootste taalachterstand bij Frans

Het Frans is met 26,5% veruit de belangrijkste moedertaal bij de NWWZ met taalachterstand. De taalachterstand ligt bij deze groep met (afgerond) 61% ook het hoogst. Op grote afstand volgen het Arabisch (13% aandeel) en het Turks (bijna 10%). De Top 5 bestaat verder uit het Engels en het Berbers.

Figuur 2. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal volgens moedertaal (Vlaams gewest; juni 2011)

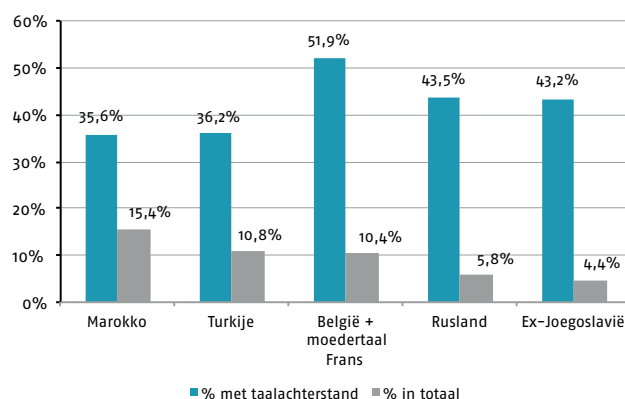
4. In de figuren wordt telkens het aandeel NWWZ met taalachterstand en het aandeel in het totale aantal NWWZ met taalachterstand opgenomen.

Bij zowel de autochtonen als de allochtonen is de taalachterstand het grootst bij werkzoekenden met moedertaal Frans (respectievelijk 56% en 70%).

Diversiteit van herkomstlanden

De werkzoekenden van Marokkaanse origine zijn de grootste groep met een aandeel van iets meer dan 15%. Onder hen heeft bijna 36% taalachterstand. Het tweede herkomstland is Turkije met een even grote taalachterstand. Op dezelfde hoogte komen de Belgen met moedertaal Frans maar met een veel hogere taalachterstand (52%). Door de jongste migratiegolven nemen ook Rusland en ex-Joegoslavië nog een belangrijke plaats in en ook voor deze werkzoekenden ligt de taalachterstand (43%) zeer hoog.

Figuur 3. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal volgens herkomstland (Vlaams gewest; juni 2011)

De Top 5 van de herkomstlanden bij de **allochtone** werkzoekenden met taalachterstand zijn Marokko, Turkije, Rusland, Congo en ex-Joegoslavië, met samen een aandeel van 58%. Ook landen als Afghanistan, China, Irak en Iran leveren een vrij groot aandeel.

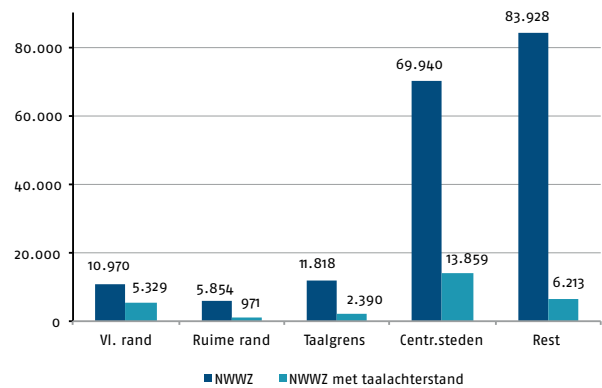
Bij de **autochtone** werkzoekenden met taalachterstand zijn er 3.306 of bijna 39% met Belgische origine. Daarnaast komt een groot deel uit de 'oude' EU-lidstaten, (Frankrijk, Italië, Spanje en Portugal). De migratie uit de vroegere Oostbloklanden resulteert ook in een vrij groot aandeel Polen, Bulgaren, Tsjechen en Roemenen.

Clusters van gemeenten met taalachterstand

De taalachterstand bij werkzoekenden is geografisch geconcentreerd in de Vlaamse Rand, de taalgrensgemeenten en de centrumsteden. We bekijken dit iets nader voor vijf geografisch afgebakende clusters op basis van de perifere ligging t.o.v. Brussel, de ligging aan de taalgrens of de 'verzorgingsfunctie' van de centrumsteden. Per cluster is er een figuur met de taalachterstand volgens origine en moedertaal.

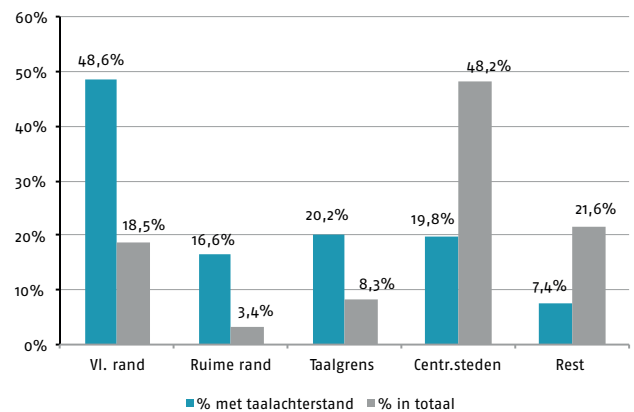
- > de Vlaamse Rand is de gordel van 19 Vlaamse gemeenten rond de hoofdstad; in figuur 5 is te zien dat de taalachterstand hier het grootst is (48,6%)
- > de 'ruime rand rond Brussel' dekt een groot deel van de provincie Vlaams-Brabant met een aantal gemeenten in de driehoek Geraardsbergen-Mechelen-Leuven; de taalachterstand bedraagt er 16,6%
- > de cluster met 'taalgrensgemeenten' verzamelt de gemeenten aan de taalgrens, (excl. deze uit de eerste twee clusters) en heeft een taalachterstand van 20,2%, de 'centrumsteden' hebben een verzorgingsfunctie voor de ruimere omgeving; hier woont bijna de helft (48,2%) van alle NWWZ met taalachterstand
- > de vijfde cluster bevat alle andere gemeenten en telt het grootste aantal NWWZ, maar de taalachterstand is er het laagst (7,4%)

Figuur 4. Aantal NWWZ en aantal NWWZ met taalachterstand volgens cluster (Vlaams gewest; juni 2011)

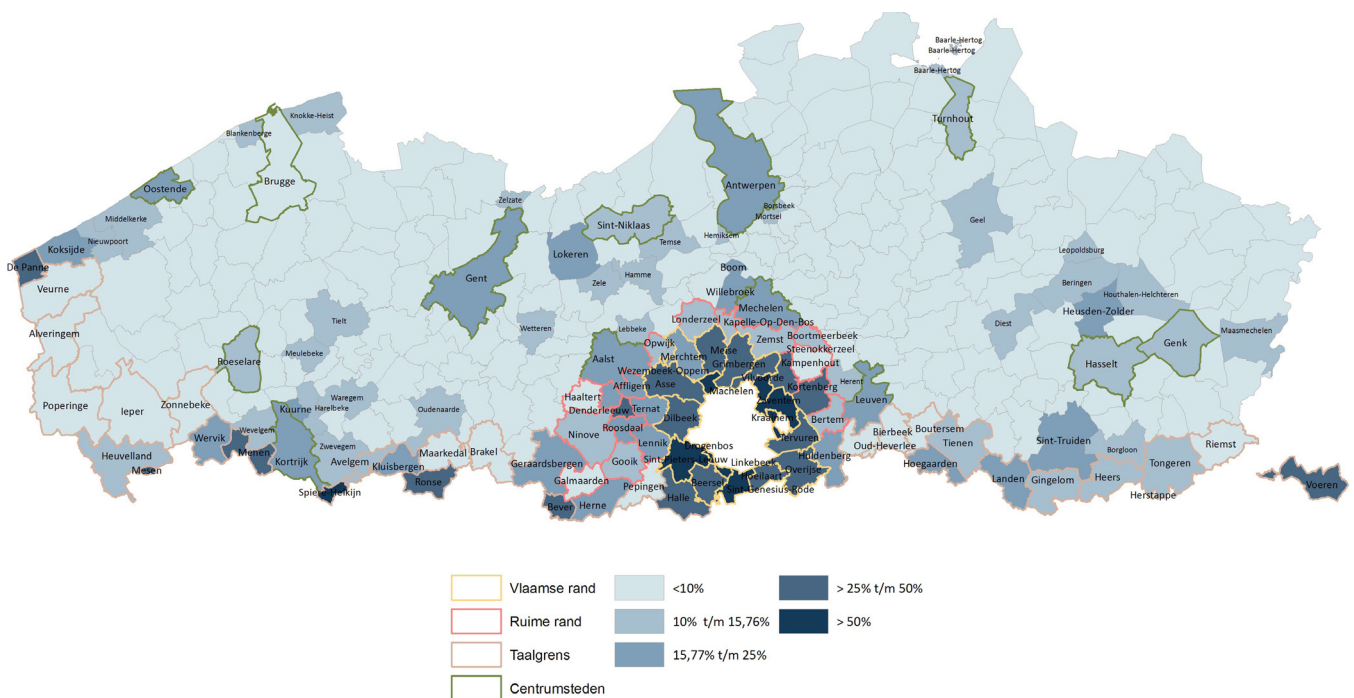
Per cluster is er een figuur (zie figuren 7 tot 11) met de taalachterstand volgens origine en moedertaal. Deze figuur geeft per subgroep (bvb. allochtonen met Franse moedertaal) het aandeel werkzoekenden met taalachterstand (in blauw) en het aandeel van deze subgroep in het totaal van de 4 subgroepen (in grijs). Onder 'andere moedertaal' verstaan we alle talen behalve Frans en Nederlands. De figuren bevatten dus geen cijfers voor de werkzoekenden met moedertaal Nederlands.

Figuur 5. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal volgens cluster (Vlaams gewest; juni 2011)

In de tekst zijn soms cijfers opgenomen die niet in de figuren zijn opgenomen maar terug te vinden zijn in de afzonderlijke xls-bijlage.

Figuur 6. Aandeel NWWZ met taalachterstand per gemeente en volgens cluster (Vlaams gewest; juni 2011)

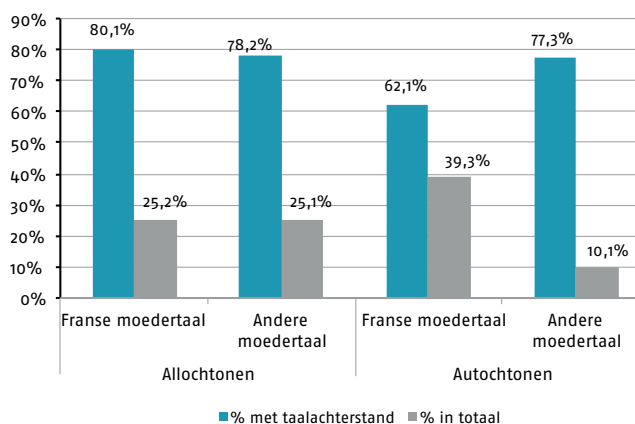

Cluster 1: De Vlaamse Rand

De 19 gemeenten uit de Vlaamse Rand tellen 10.970 werkzoekenden, waarvan 5.329 (48,6%) werkzoekenden met geen of weinig kennis van het Nederlands.

Bijna 30% ervan (1.589)⁵ zijn **autochtone Belgen** met Frans als moedertaal⁶ en ze vormen de grootste subgroep met 58% taalachterstand. Dit relatief lage aandeel autochtone Belgen illustreert de toegenomen diversiteit van de (werkzoekende) bevolking in Vlaanderen en de Vlaamse Rand tijdens de voorbije decennia.

Figuur 7. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal (Vlaamse Rand; juni 2011)

Allochtonen maken in de Vlaamse Rand nu iets meer dan de helft uit van de werkzoekenden met taalachterstand, met vooral Marokkaanse, Congolese, Turkse en Italiaanse wortels. Hun taalachterstand loopt op tot 80% bij de groep met moedertaal Frans.

Wellicht zal de Vlaamse Rand verder 'verkleuren' als gevolg van de bevolkingsexplosie en de verdere immigratie in het Brusselse gebied.

Frans is de moedertaal van 64,5% van de werkzoekenden met taalachterstand. Hun oriëntatie op het tweetalige Brussel en Wallonië, de eventuele faciliteiten in de eigen gemeente (waar de grootste taalachterstand heerst) en de bediening in de Franse moedertaal in handelszaken vermindert de druk om Nederlands te leren.

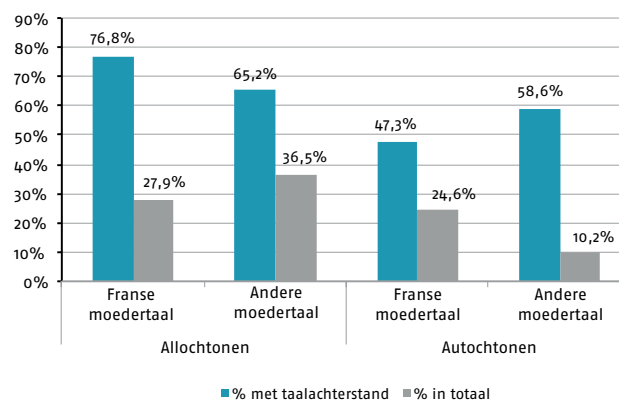
5 In de Vlaamse Rand woont de meerderheid (1.589 of 53%) van de Belgische werkzoekenden met taalachterstand en met Frans als moedertaal (2.978). In de taalgrensgemeenten woont nog 23%.

6 In de faciliteitengemeenten varieert dit aandeel tussen 42% (Wemmel) en 68% (Linkebeek). Hoewel het om relatief kleine aantallen gaat, kampt de overgrote meerderheid van de Franstalige Belgische werkzoekenden in deze 6 gemeenten met een taalachterstand Nederlands, van 57% in Wezembeek-Oppem tot 83% in Drogenbos.

Cluster 2: De ruime rand rond Brussel

Dit is de kleinste cluster met 971 werkzoekenden met taalachterstand, dit is één op zes van alle werkzoekenden. Iets meer dan de helft (510) heeft Frans als moedertaal. Het aandeel **autochtonen** bedraagt 35%, waarvan iets meer dan de helft autochtone Belgen met Frans als moedertaal. Binnen de cluster tekenen Steenokkerzeel, Liedekerke, Kortenberg en Lennik de hoogste scores op, met een taalachterstand tussen 25% en 28%.

Figuur 8. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal (Ruime rand Brussel; juni 2011)

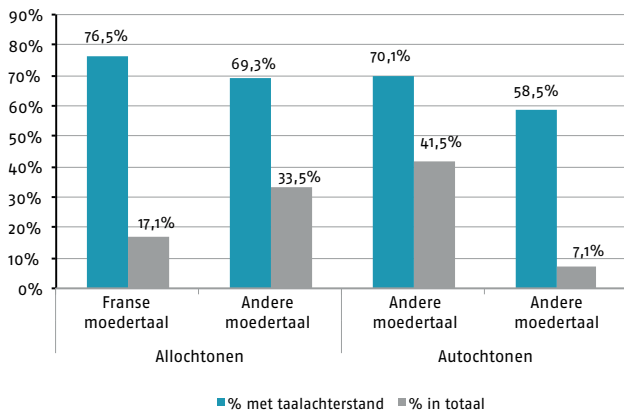

Cluster 3: De taalgrensgemeenten

In de taalgrensgemeenten heeft één op vijf werkzoekenden (2.390) een taalachterstand. Deze cluster omvat zowel steden als Ronse (575), Halle (306), Menen (254), Geraardsbergen (155) en Tienen (152), als plattelandskernen zoals Pepingen, Maarkedal en Alveringem met slechts enkele werkzoekenden met taalachterstand. Juist 1.400 ervan hebben Frans als moedertaal, waarvan bijna de helft (686) Franstalige Belgen zijn.

Net zoals in de Vlaamse Rand zijn er ongeveer evenveel autochtonen als allochtonen met taalachterstand en hebben de autochtone Franstalige Belgen een aandeel van bijna 30%. Bij de **autochtonen** is de taalachterstand wel beperkt tot 12%, tegenover 64% bij de allochtonen. Bij de autochtonen is een groot deel Fransen, o.a. woonachtig in de grenssteden Menen (84) en Wervik (39). De **allochtone** werkzoekenden hebben een huidige of vorige nationaliteit die vooral verwijst naar Marokko (334), Rusland (169) en Congo-Kinshasa (88).

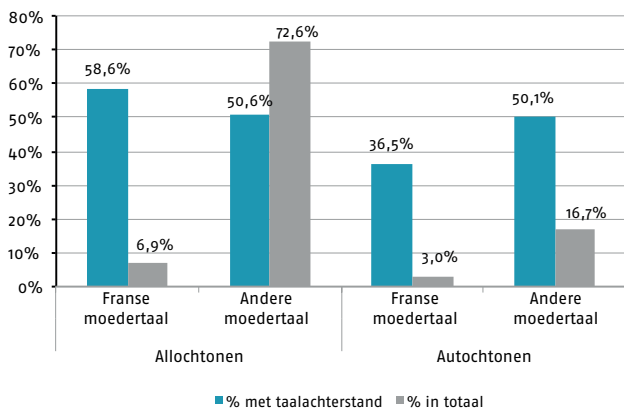
Figuur 9. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal (taalgrensgemeenten; juni 2011)

Cluster 4: De centrumsteden

In de centrumsteden is de taalachterstand sterk geconcentreerd bij de **allochtonen**, met 80% van het totaal (11.104 op 13.859). De grote meerderheid is uiteraard woonachtig in de twee grootsteden, Antwerpen (6.976) en Gent (2.647), die naast enkele centrumsteden aantrekkingspolen zijn voor migranten. Ook Mechelen, Aalst, Leuven, Kortrijk en Oostende zitten met ongeveer 500 werkzoekenden met taalachterstand in de Top 10 van steden met de meeste taalachterstand. Hierin zitten ook drie niet-centrumsteden (Vilvoorde, Ronse en Sint-Pieters-Leeuw) door hun werkzoekendenmix van Franstalige Belgen en allochtonen.

Figuur 10. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal (centrumsteden; juni 2011)

De internationale migratie drukt ook een stempel op de **autochtone** taalachterstand (2.755 werkzoekenden) die voor slechts 12% bestaat uit werkzoekenden van Belgische origine (336). Dit is relatief weinig in vergelijking met de werkzoekenden uit de herkomstlanden Bulgarije (407), Tsjecho (325), Spanje (297), Polen (294) en Portugal (225).

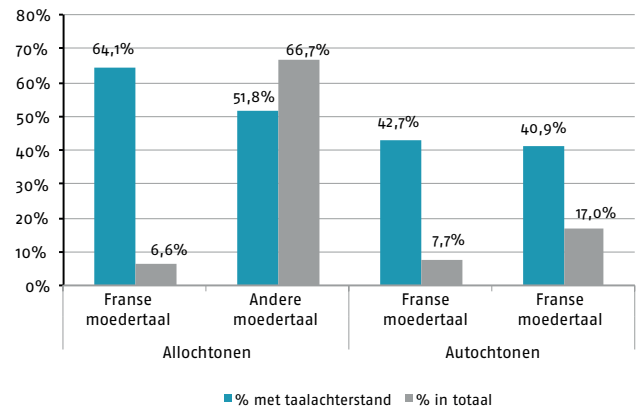
Gezien het allochtone overwicht bij de werkzoekenden met taalachterstand in de centrumsteden, zijn Arabisch (2.322) en Turks (1.636) de belangrijkste moedertalen en komt Frans (1.373) slechts op de derde plaats.

Cluster 5: De 'restgroep' van gemeenten

Deze restgroep omvat alle gemeenten die niet in de vorige clusters zitten. Het is de grootste cluster met de overgrote meerderheid van de (kleinere) gemeenten en het grootste aantal NWWZ (83.928). De taalachterstand bij werkzoekenden bedraagt er gemiddeld 7,4%, ongeveer 40% bij de **allochtone** en slechts 2% bij de **autochtone** werkzoekenden.

In deze cluster zit een klein aantal gemeenten met vrij hoge percentages (tot 20% voor Koksijde) werkzoekenden met taalachterstand, waarbij de achtergrond van de werkzoekenden sterk verschilt van gemeente tot gemeente.

Figuur 11. Aandeel NWWZ met taalachterstand en aandeel in het totaal (restgemeenten; juni 2011)

In de kustgemeenten (o.a. Koksijde, Middelkerke en Knokke-Heist) situeert de taalachterstand zich vooral bij werkzoekenden van Belgische origine. De allochtone werkzoekenden met taalachterstand hebben een zeer diverse, soms lokaal bepaalde herkomst: Indiërs (Sikhs) in Sint-Truiden, Joegoslaven en Marokkanen in Boom, Marokkanen en Turken in Willebroek en Lokeren. Ook in de ex-mijngemeente Heusden-Zolder concentreert de taalachterstand zich in de Turkse bevolkingsgroep (115 op 155 werkzoekenden) en is een uitloper van het immigratiebeleid in de jaren '60 en '70 toen Turkse mijnwerkers werden aangetrokken. De tweede en derde generatie, die hier school heeft gelopen, spreekt Nederlands. Bij de volg- en huwelijksmigranten is dat niet altijd het geval.

Besluit

De perceptie dat de taalachterstand Nederlands vooral een zaak is van Franstalige autochtone werkzoekenden, woonachtig in de Rand rond Brussel of langs de taalgrens, moet bijgesteld worden. De Franstalige Belgen maken amper nog 10% uit van de werkzoekenden met taalachterstand Nederlands. De **buitenlandse migratie** kleurde de voorbije decennia de taalachterstand steeds diverser en de **allochtonen** hebben nu een aandeel van 70% in de totale taalachterstand van werkzoekenden in Vlaanderen. Het Vlaamse inburgeringsdecreet, dat vrijwel alle nieuwkomers verplicht om Nederlands te leren, kwam dan ook niet te vroeg, maar het belet niet dat er nog een zeer grote taalachterstand (44,5%) is bij allochtone werkzoekenden. De taalachterstand is zowel bij de allochtonen als de autochtonen groter bij de werkzoekenden met Frans als moedertaal en ligt ook zeer hoog bij de minderheid van Franstalige Belgen (52%).

Uit de analyse in clusters blijkt dat de grootste taalachterstand bij werkzoekenden (48,5%) zich situeert in de Vlaamse Rand, waar ook de meerderheid van Franstalige Belgen met taalachterstand woont. In de andere grotere clusters (de centrum- en de taalgrensgemeenten) bedraagt die ongeveer 20%.

De groep met taalachterstand bestaat niet enkel uit 'nieuwkomers' maar evenzeer uit 'oudkomers'⁷ en Franstalige Belgen. De inburgeringsplicht voor 'oudkomers' met een werkloosheidsuitkering of een leefloon gaf de VDAB en de OCMW's het wettelijke instrument om werkzoekende 'oudkomers' in te burgeren. Het volgen van taallessen Nederlands is momenteel een vereiste van werkbereidheid waardoor ook de autochtone werkzoekenden met taalachterstand 'gevat' zijn.

Sinds 2009 is er het 'sluitend taalbeleid' in de VDAB dienstverlening, waarbij nieuw ingeschreven werkzoekenden getest worden op de kennis van het Nederlands. Indien nodig is er doorverwijzing naar een 'Huis van het Nederlands' voor niveaubepaling en volgt een gepaste opleiding 'Nederlands tweede taal' (NT2). Met deze opleidingen Nederlands op de opleidings- en werkvloer speelt VDAB in op de pertinente vragen van zowel werkzoekenden als 'leefloners' om Nederlands te leren. De NT2-opleidingen van VDAB voor werkzoekenden en werknemers onderscheiden zich van andere taalopleidingen door het functionele karakter: VDAB leert anderstaligen het Nederlands aan dat mensen nodig hebben om een beroepsopleiding te kunnen volgen en/of zich te kunnen integreren op de werkvloer.

⁷ Het Vlaamse inburgeringsbeleid is niet alleen op 'nieuwkomers' gericht, die zich voor het eerst in het rijksregister inschrijven, maar ook op 'oudkomers' die minstens 1 jaar ingeschreven zijn (zonder maximumtermijn).

Meer informatie:

VDAB, Studiedienst,
Keizerslaan 11, 1000 Brussel
Tel. 02 506 15 88
E-mail: studiedienst@vdab.be
www.vdab.be/trends/ontcijfert/

samen sterk voor werk